

munkaadó-szervezetnek, a gyáriparosok szervezetének igazgatója, azt mondom, hogy *jaj annak a magyar közgazdasági politikusnak, aki a munkabérek emelkedését Magyarországon megállítja.*

A másik pont, amelylyel én az OMGE t. barátaimmal nem tudok egyetérteni, tudniillik az a szerintem igen csodálatos elmélet van fölállítva, hogy a gyárosok voltaképpen egy igen ravasz testületet képeznek, hogy ők a drágaságot megszüntetni akarják azért, hogy a munkabéreket leszállíthassák. Hát t. uraim, honnan szedte az OMGE ezt az okoskodását, nem tudom. A gyáriparosok szövetsége ezt nem csinálja, sőt figyelmezteti előre a munkásságot, hogy ebbe ne ugorjon bele, mert voltaképpen ez nem az ő érdeke, mondán, hogy az ipari munkásságnak semmi haszna nem lesz abból, hogy ha az olcsóság elő fog állani. Én ezt az okoskodást megérteni nem tudom, miután *be van bizonyítva, hogy a drágaság egyik oka a munkabér emelkedése*, amelyet megállítani nem lehet, miután ebből világos, hogy ez egy internacionális folyamat, amelyet megváltoztatni nem lehet. Ez, t. uraim, egy olyan álláspont, mely merőben ellenkezik nemcsak az én álláspontommal, ellenkezik szerintem a józan közgazdaság törvényeivel is.

Az OMGE-nak ebben a tekintetben egy csodálatos elmélete van. Az ő közgazdaságukat csak úgy lehet megérteni, hogy ha a következőket méltóztatnak gondolni. Mindenkeleltől még a világ teremtése előtt, amikor még semmi sem volt, voltak kartellék. Ezekből a kartellekből kerültek ki az emanációk és mikor a kartell megvolt, akkor a kartell elégedetlenséget keltett a munkásokban. A munkások ennek folytán a kartellekben társult iparosok nagy egyesületi nyeresége elégedetlenséget keltett a munkásokban. Ez volt a második a teremtés után. Először kartell és az elégedetlenség volt a második. A munkások tehát látván, hogy a kartell milyen sokat nyert, elkezdtek elégedetlenkedni, ekkor elhatározták, hogy föl fogják emelni a bérüket és miután fölemelték a bérüket, ez által megteremtették a drágaságot. Ez a csodálatos közgazdasági tudomány, amely itt élénk társul, amelyből szerintük az következik, hogy most egyebet nem lehet tenni, mint fel kell emelni a mezőgazdasági vámokat és még jobban emelni kell a drágaságot.

T. uraim, én már sok hibás okoskodást láttam, de ilyen minden aprólékos részletre kiterjedő tévedést soha nem láttam.

Ha valaki szétnéz a szobáiban, akkor azt fogja látni, hogy ottan az ezredrésze a cikkeknek, ami egyáltalában kartell alá tartozik. A villanylámpa nemzetközi kartell és nemzetközi kartell a szóda is, nem a szódavíz és a gummin kívül több nemzetközi kartell nem létezik. Hogy ez a pár kartell okozta volna a drágaságot, ezt nekem senki meg nem magyarázza. Magyarországon ezt nem csinálták a kartellek már azért sem, mert sehol a világon nem csinálták és mert sehol egy kevésbé oly kevésbé, mint nálunk kartellt meg nem tartanak. Én már sok kartellben vettem részt és ez alapon mondhatom, hogy nagyon kevés ember tartotta meg nálunk a szavát. Nagyszerűen meg voltak például egy kartell esetén az árak állapítva és az egyik gyáros 20 K-val olcsóbban adta el áruját, úgy, hogy a vigéce rampslit játszott és minden játékon épen 20 K-t veszített.

Ha valamely országban kartellre szükség volna, az mi vagyunk, amely ország önálló vámvonallal védve nem vagyunk. Mivel védekezzék az a középgyáros, ha vámvonallal nincsen, minthogy belekapaszkodik a nagyobb gyárakba és ezáltal magának egy bizonyos produkciót biztosít.

Epen azokban az árueikkekben, amelyekhez a munkásoknak közük van, kartell egyáltalán nem létezik.

De azt kérdezem, t. uraim, hogyha mindez így volna, ha nem látható, senki által nem hallott kartell volna a főbűnös, amely csinálja ezt a dolgot és hogy itten nagy elégedetlenség volna a munkások között, akkor

ezt az elégedetlenséget azzal szüntessék meg, hogy a husnak és a buzának árát felemeljék, ezt, t. uraim, nekem bebizonyítani senkinek sem sikerült.

És az a másik megjegyzés, hogy méltóztatassanak t. agrár barátaim egyetérteni a drágaság kérdésének figyelmen kívül hagyásában ott, ahol megegyezni nem fogunk, disputálni tudunk, de az, hogy a közönségnek haszna nem lesz ebből, nem változtat ezen a dolgon.

(A vámpolitika.)

Következik azonban a drágaság kérdésének harmadik része, amin segíteni lehet és segíteni kell is és ez a harmadik rész a *vámpolitika*. Ez az, amelyben áll a nagy csata és amelyben állani is fog 1917-ig, amidőn a döntő ütközetet meg kell vívunk.

Ne méltóztatassanak tehát rossz néven venni azt, hogy én ezzel a kérdéssel különösen foglalkozom, nem azért foglalkozom, hogy kimutassam, milyen bölcsek voltak a multban, hanem azért, mert ezen megfontolások mutatják azt, hogy mit kell már mostantól kezdve csinálnunk, hogy 1917-ben vagy bármikor valamilyen vértézzel itt álljunk és ne egészen pórere vetkőzve.

T. uraim, ez az, amit a *vámpolitika teljes hiányának* kell mondani és amely minket összeütkezősre vezet. Ezzel szemben az agrár t. barátaim azt mondják, hogy semmi a vámpolitika, ez egy nevetséges dolog, ebből nem lesz drágaság, ehelyett szövetkezetet kell alapítani.

Engedelmet kérek, énnekem a szövetkezet alapításáról egészen más véleményem van. Meg kell fogni a kezét annak, aki szövetkezetet alapítani akar, azért, mert olyan finom szálait akarja a gazdasági életnek megbolygatni, amiről fogalmuk sincs és aminek a késő generációk fogják a levét meginni, ezt pedig engedni nem szabad. A gyáriparosok országos szövetsége munkásai részére csinál szövetkezetet, úgy, hogy minden vidéki városban a mezőgazdasági körökkel szerződik, hogy saját munkásainkat olcsó burgonyával, olcsó hussal lássa el, ez igenis egy szövetkezeti szerv, amelynek meg van az a jó dolga, hogy nem magának, hanem saját munkásainak érdekeit akarja előmozdítani.

A multkor bátor voltam elmondani, hogy olvastam egy szerencsétlen diplomata megjegyzéseit, aki Belgrádban volt és azon a nagy estélyen a felesége, mint minden más asszony — bocsánatot kérek a kifejezésért — hiu lévén, meg akarta az ékszeréit mutatni, ezért elővette egy ezüst tokban elhelyezett, briliánsokkal kirakott kolliét és megmutatta vendégeinek. Közben véletlenségből a villany elaludt és az ékszer nem volt benne a tokban. Nagy megrémülést okozott, a házigazda és a vendégek nagyon feszélyezve érezték magukat, de a házur feltalálta magát és azt mondta, hogy el fogja oltani a villanyt és bizonyos abban, hogy valaki csak tréfát csinált; mikor a villanyt újra meggyújtja, az ékszer benne lesz a tokban. Erre a villanyt eloltotta és amire újra felgyújtotta, meglepetten látta, hogy az ezüst tok sincsen meg.

Igy vagyunk a vámpolitikával is. Mi tiz esztendeig azt mondjuk, hogy nagyszerű politikát akarunk csinálni és csinálunk egy szép formulát, mikor megvan a formula, akkor Ausztria eloltja a villanyt és mikor újra meggyújtja, akkor már a tok, a formula sincsen meg.

Én a magam politikájában egy ősmagyar politika egyetlen közgazdasági hátterét látom. Az én politikám a magyar paraszt politikája, aki buzát termel, ugyanazt eladja és vesz málélisztet és a megmaradt pénzen megveszi a körülötte levő földeket. Ez a politika az, amelyről azt mondom, adjuk el a drága buzánkat és vigyük ki külföldre.

(Harc a bajok ellen.)

Azt mondják rólam az agráriusok, hogy én osztrák érdekeknek tolom a szekerét, mert én ellenérték gyanánt a Kassá-oderbergi vasúton az annabergi csatlakozást sür-

gettem. Hát én a gyárak szempontjából kívánom ezt? Kívánom mindenkitől elsősorban a gazdától, de azt nem érdemlem meg, hogy odaállítsanak, mint osztrák érdekek uszályhordozóját. A következmények azok, amelyek az én politikai hitvallásomat teszik. A *drágaság elleni harcnak egy nagy háttér van*. Ez azt jelenti, hogy mi nem maradhatunk meg a jelenlegi közgazdasági állapotunkban. Ezt már sokszor megmondtam, hogy mi így magunk 300 millió deficitet csináltunk és ha ehhez méltóztatnak hozzávenni azt, amit az egyes záloglevelek kibocsátásával adósságokat felvesznek, évenként oly horribilisre nő a dolog, hogy az ember szeme elkáprázik. Nem akartam a képviselőházban felszólalni, ott az előadói széken ültem, amikor egy képviselő ur, akinek nevét nem akarom megmondani, csak annvit árulok el, hogy igazságügyminiszter volt, azt mondta, kérem nekem egy nagyon jó eszmém van az államnál a birói letéti pénzek elévülnek ebből lássunk hozzá. Akkor benéztem a számadásokba, azokat megvizsgáltam és azt láttam, hogy a birói letétpénzekből az egyik évben 62.000, a másik évben 500.000 korona (ez a legmagasabb), az államadósság pedig 6 milliárd. Ezt csak Bolyai Farkas tudta volna megoldani, hogy ez összeggel, hogy lehetne rendezni, aki a minus végtelen problémáját oldotta meg. Mi minden háztartásunkkal a minus végtelen probléma felé jutunk, ha nem sikerül a gazdasági alapunkat kiszélesíteni. Ezt a kérdést a munkások megoldani nem tudják, ha maguk akarják megcsinálni. Ezt csak az iverosság által tudják megcsinálni. És ha az iverosság tudja, hogy ez az ő kötelessége, kimondják, hogy csak egyenlő választójogot fogadunk el, munkásaikkal és kötelességünk, hogy épen mi legyünk azok, akik segítjük őket a választói joghoz. A vámpolitikával kezdődik és a vámpolitikával folytatódik ez a politika és csak akkor lehetséges, ha a magyar középosztály rászánja magát arra a nagy hivatásra, amelynek egyik szerény szószólója vagyok. Magyarországnak ugyanis egyetlen történeti tradíciója van, a négyvennyolc nagy eseménye. Soká gondolkodtam azon, hogy lehet az, hogy csak Jézus Krisztusnak van annyi szobra, mint Kossuthnak. Sok politikus azt hiszi, azért van annyi szobra, mert Ausztriával összeveszett és ennélfogva folyton veszekszik Ausztriával. Pedig másért van, azért, mert a magyar nép benne látja a föld felszabadítóját és ezzel politikai felszabadítóját.

*És ebből élünk ma is. Ez az egybeforradás az a nagy nemzeti kincsünk, amelyből élnek azok is, akik különben „48-ból szoktak élni, de élünk mi is, akik érezzük ezt a tradíciót. Folytassuk a föld felszabadításával és folytatjuk a jogok kiterjesztésével“.* A középosztály maga segítse a jobbágynak joghoz, mi is ekép járjunk el, adjunk jogot egyszerre és együttesen, hogy ennek meglegyen az összeforrasztó ereje, mint meg volt a 48-nak.

Ezzel szemben az első aggály az, hogy a középosztály tönkremegy. Ez igaz és helyes. A középosztály ezer év óta tönkre megy, mert mindig újból születik.

Az a hivatása, hogy új nemzetedékek legyenek, akik a középosztályt képezik. Ez az ő hivatása és aja annak az országnak, amely ezt a csöveket, melyen keresztül a cappelaritás törvénye szerint felhúzódnak az alsóbb rétegek, — bedugja. A konzervatív politika nagyon jó, megfelel az emberi természetnek, nagyon unalmas, de robbanásra vezet, de az a politika, amely megint ezeket a csöveket szépen fokozatosan, amely engedi, hogy a nép mélyebb rétegeiben erő és értéket szerezzenek, ez a politika az illetőnek egy kellemtelen politika, de egy igazi nemzeti politika.

A második ellenvetés az, hogy különös, hogy épen a gyáriparosok igazgatója, az aki